

Купрійчук Василь Михайлович

*доктор наук з державного управління, доцент, професор кафедри соціальної
і гуманітарної політики Національної академії державного управління
при Президентіві України*
ORCID: 0000-0001-7229-1749
e-mail: kvm1968@ukr.net

Венцель Віктор Тарасович

*кандидат економічних наук, докторант Національної академії державного
управління при Президентіві України*
ORCID: 0000-0002-1902-6126
e-mail: ventsel@ukr.net

**СОЦІАЛЬНА ФУНКЦІЯ ДЕРЖАВИ
ТА ОСОБЛИВОСТІ ЇЇ РЕАЛІЗАЦІЇ В УМОВАХ
СУЧАСНИХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ВИКЛИКІВ**

Розглянуто наукові підходи до визначення соціальної функції держави. Проаналізовано сучасні тенденції у соціальному та економічному розвитку країн світу. Виокремлено окремі проблеми та особливості реалізації державою соціальної функції в умовах глобалізаційних процесів. Сформульовано авторське бачення стосовно призначення держави у контексті виконуваної нею соціальної функції. Окреслено актуальні для України питання щодо забезпечення виконання соціальної функції державою як інституційним утворенням, що покликане забезпечувати комфортне життя середовище для проживання своїх громадян.

Ключові слова: держава; призначення держави; функції держави; соціальна функція держави; глобалізація; трансформація соціальних та економічних процесів; модернізація суспільних відносин.

Постановка проблеми. Проблематика призначення та сутності держави вивчаються впродовж багатьох століть, проте так і немає єдино визнаного аксіоматичного тлумачення. Серед різноманіття теорій та концепцій виокремлюються базові напрямки політичної філософської думки щодо функціонування держави, якими є етатизм і лібертаріанство, які в умовах сучасних глобалізаційних викликів набули нової актуальності, що поглиблюється у контексті вивчення проблематики реалізації соціальної функції державою. На думку окремих науковців, основа етатизму – це переконання того, що держава відіграє провідну роль у вирішенні більшості суспільних питань. Відповідно, особисті та групові інтереси підпорядковуються інтересам держави, які здебільшого формуються професійним державним апаратом. При цьому лібертаріанство, на протигагу етатизму, пропагує ідею індивідуальної свободи як основного принципу побудови суспільних відносин, у яких державі відведено пасивну роль, що передбачає лише турботу про

охорону суспільного порядку та невтручання в питання самоорганізації життя суспільства, насамперед в економічній сфері [1]. Відтак, лібертаріанству властиве негативне ставлення до широкої державної присутності в суспільних справах та надання соціальних гарантій одним громадянам за рахунок інших. Проте у класичній формі жодна з концепцій не існує; кожній державі притаманне домінантне існування однієї з них. Тому функціонування держави в будь-якому соціально-політичному контексті має свої недоліки і не може задовольнити інтереси абсолютно всіх членів суспільства. Сутність утворення та функціонування держави є складним явищем, яке вивчається протягом усього існування людства, а в умовах сучасних глобалізаційних викликів набуває нової актуальності в частині визначення головних завдань і мети створення й функціонування держави.

Одну з перших абстрактно-ідеальних моделей суспільства було запропоновано у працях Т. Гоббса. На думку науковця, метою держави є, насамперед, забезпечення безпеки, а кінцева мета людей, що живуть у державі, – це турбота про самозбереження і підвищення життєвого рівня. Створення держави, на думку науковця, визначається необхідністю впорядкування взаємовідносин між людьми, забезпечення їх неконфліктного співіснування та справедливості шляхом встановлення сильної влади, яка здатна забезпечити людям безпеку і захист [2]. Такі засадничі аспекти щодо призначення і функціонування держави особливо актуальні в контексті поглиблення глобалізаційних проблем людства.

Загалом, видозміна зовнішнього середовища та трансформація світоглядних орієнтирів людства зумовили відповідні зміни в суспільно-політичній, економічній та соціальній площині. Зміни в загальній парадигмі існування держави призводять до змін в окремих аспектах функціонування держави. Соціальна функція займає пріоритетне місце в ієрархії державних функцій і суттєво впливає на розвиток суспільства. Соціальній функції належить провідна роль у формуванні комфортного середовища для забезпечення життєдіяльності громадян. Тому в умовах поглиблення глобалізаційних викликів проблематика вивчення та пізнання соціальної функції держави потребує детального дослідження та аналізу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Екзистенція і еволюція держави як суспільно-політичного утворення супроводжується трансформацією виконуваних нею функцій. Провідну роль у формуванні належних умов для існування та функціонування суспільства відіграє соціальна функція. Наукові розробки щодо виникнення, формування, особливостей соціальної функції держави відображені у працях багатьох українських вчених. Зокрема, окремі аспекти функціонування держави у контексті виконання соціальної функції розглядалися І. Арістовою, В. Бульбою, С. Горбатюк, В. Гошовською, Н. Деевою, В. Купрійчуком, Е. Лібановою, О. Петроє, В. Скуратівським, В. Тропіною, В. Трощинським, Н. Ярош та іншими. Значна частина наукових

досліджень стосовно виконання державою соціальної функції ґрунтується на роботах таких науковців, як: А. Аслунд, Дж. Б'юкенен-молодший, Г. Еспінг-Андерсен, Е. Ліндаль, У. Лоренс, Г. Терборн, Р. Тітмус, Ф. Уільямс та інші.

Виокремлення невирішених раніше частин загальної проблеми. Проте, незважаючи на значний обсяг наукових праць щодо соціальної функції держави, проблематика усвідомленого сприйняття і аналізу соціальної функції в умовах стрімкого розвитку суспільних, економічних, гуманітарних відносин, розширення глобалізаційних процесів, а також незворотного і прискореного науково-технічного прогресу потребує продовження наукових досліджень.

Метою статті є дослідження та проведення співставного аналізу проблематики реалізації соціальної функції держави в умовах глобалізаційних проблем суспільства.

Виклад основного матеріалу. Існування держави обумовлене необхідністю здійснення відповідних діяльнісних активностей, результатом яких має бути вирішення актуальних питань життєіснування соціуму. Відтак, напрямки діяльності держави формуються, зважаючи на необхідність забезпечення таких питань, та репрезентуються у відповідних функціях держави, яким притаманний динамізм.

Ще в IV ст. до н. е. давньогрецький філософ Арістотель, зважаючи на існуючий тогочасний досвід, вважав, що метою створення держави є забезпечення людей достойним життям [3]. Відтак, уже понад дві тисячі років існує наукова думка про те, що головне призначення держави полягає у виконанні нею соціальної функції, а саме у забезпеченні своїх громадян належним рівнем добробуту. Більшість сучасних поглядів на призначення держави і виконувану нею соціальну функцію корелюються з висловлюваннями античних мислителів.

Науковець А. Краковська вказує на те, що функції держави зазнають перманентних змін під впливом трансформацій соціального середовища, реагуючи на такі трансформації формуванням нових видів діяльності, правових норм, удосконаленням суспільно-політичних та економічних відносин [4]. При цьому пріоритетність виконання завдань та досягнення певних цілей залежить від конкретного історичного періоду.

Водночас, необхідною умовою існування держави є наявність певних відносних констант, які дають змогу забезпечувати дотримання базових принципів життєдіяльності суспільства, зокрема підтримання правопорядку, забезпечення безпеки громадян, надання публічних послуг, управління суспільними справами. Звісно, що спектр функцій держави набагато ширший за базовий перелік і враховує низку деталізованих напрямків. При цьому функції держави визначаються законами, які регулюють політичну, правову, економічну системи держави та питання взаємодії держави і суспільства, а також стратегічними цілями, що встановлюються на відповідний період суспільного розвитку держави.

В умовах глобальних викликів, які на сьогодні виникають перед суспільством, на думку науковців, соціальна функція перемістилась в епіцентр уваги держави, оскільки з нею безпосередньо пов'язано вирішення завдань, спрямованих на створення середовища для забезпечення належного життєвого рівня населення, реалізації творчих, духовних, культурних та інших потреб особистості [5]. Таким чином у сучасному світі відбувається переосмислення ролі держави у соціальних процесах, і одночасно з цим змінюється місце особистості, яка стає активним учасником процесів формування і реалізації соціальної функції.

Головним завданням держави має бути не лише опікування соціально вразливими членами суспільства, а також створення умов для гармонійного всебічного розвитку людини. Особливо це актуально на сьогодні, в період постіндустріальної епохи, коли формуються новітні світоглядні концепції, основою яких є культурна і соціальна різноманітність, транснаціональність, гендерна рівність, толерантність, спільна відповідальність за глобальні проблеми [6]. Отже, визначення соціальної функції держави в умовах постійних економічних, соціальних, політичних та інших змін, які відбуваються під впливом глобалізації, потребує критичного осмислення та сучасних підходів до вивчення.

Науковець І. Арістова соціальною функцією називає “один із напрямків діяльності держави, який полягає у створенні державою необхідних умов, що забезпечують гідне життя людини незалежно від її соціального стану, участі у виробництві сукупного національного доходу, а також належного правового механізму її соціальної захищеності відповідно до міжнародних стандартів” [7]. Водночас, у своїх наукових дослідженнях С. Горбатюк зазначає, що “соціальна функція держави спрямована на досягнення цілей соціогуманітарного розвитку, досягнення соціальної злагоди в суспільстві, створення умов для задоволення соціальних, культурних, духовних потреб людини і суспільства та реалізується за активної участі інститутів громадянського суспільства на засадах соціального і державно-громадського партнерства, субсидіарності, соціальної солідарності та взаємовідповідальності влади, суспільства, людини і громадянина” [8]. Такий підхід акцентує основну увагу на соціогуманітарному розвитку особистості та залученні соціуму до співучасті у здійсненні загальнодержавних функцій.

Залучення громадян до питань управління публічними справами та їх участь в управлінській діяльності на місцевому рівні є однією з мейнстрімних тенденцій сучасності, основою якої є паритетний розподіл відповідальності за вирішення питань життєдіяльності держави чи окремої громади між професійними управлінцями та суб'єктами громадянського суспільства. Проте громадяни та неурядові організації не здатні забезпечити повний комплексний підхід до виконання функцій управління суспільством, що робить управлінську діяльність винятково компетенцією державних органів та покладає на них повну

відповідальність щодо її реалізації. При цьому інші суб'єкти можуть здійснювати лише певні допоміжні функції.

У контексті нашого дослідження необхідно звернути увагу на наукові праці професора О. Скакун, яка соціальну функцію розглядає як “гарантування соціальної безпеки громадян, створення умов для повного здійснення їхніх прав на працю, достатній життєвий рівень; зняття і пом'якшення соціальних суперечностей за допомогою гуманної і справедливої соціальної політики” [9]. Суголосну думку висловлює низка українських дослідників, які вважають, що соціальна функція повинна забезпечувати створення належних умов для реалізації громадянам права на працю, достатній життєвий рівень, охорону здоров'я, пенсійне забезпечення тощо [10]. Отже, забезпечення належного рівня життя членів суспільства держави є одним із основних завдань реалізації соціальної функції держави.

Українська дослідниця А. Краковська вважає, що з історичним розвитком держави, економічних та суспільних відносин, відповідно, розширювалися і трансформувалися напрямки соціальної діяльності держави. Вчена вважає, що такі напрямки видозмінювалися і розвивалися в унісон зі змінами стану суспільства та державної влади, тобто діяльність держави у соціальній сфері має динамічне спрямування, зазнає постійного впливу соціального середовища і відповідно реагує на нього через запровадження нових видів діяльності або вдосконалення існуючих, або відмовою від певних аспектів діяльності [11]. При цьому організація суспільного життя потребує суттєвих змін співвідносно до сучасних тенденцій у сферах гуманітарного, економічного, технологічного розвитку, а взаємовідносини держави і громадян потребують переформатування в напрямку посилення колаборації у вирішенні соціальних питань.

На сьогодні в умовах глобалізаційних відносин особливістю держави є те, що вона не отожднюється з суспільством, а є відокремленою інституцією, яка забезпечує функціонування складного механізму владних повноважень. Сучасний рівень розвитку держави як управлінської системи передбачає наявність таких понять, як демократія, гуманізм, свобода думки, свобода волі, суспільна свобода, плюралізм тощо. У контексті поглиблення сучасних глобалізаційних викликів та проблем В. Вашкевич вважає, що, з об'єктивних причин, сучасна держава повинна забезпечувати подолання соціальних протиріч [12], координацію і співіснування різноманітних соціальних та гендерних груп населення, генерувати та впроваджувати у життя такі рішення, які б підтримувалися або не ігнорувалися всіма суспільними верствами.

Серед сучасних проблем реалізації соціальної функції держави необхідно виокремити видозміну традиційного уявлення про соціальну функцію як прерогативу і виключну компетенцію держави. На сьогодні, коли держава не здатна в межах економічного зростання, зокрема досить значного, забезпечити сучасні вимоги та побажання своїх громадян, частину соціальних функцій

здійснюють недержавні організації чи самі громадяни. Наприклад, одним із таких сучасних трендів є шерінгова економіка, тобто економіка спільної участі або спільного споживання (від англ. – sharing economy). На думку українських дослідників, шерінгова економіка – це соціоекономічна система, яка ґрунтується на спільному використанні товарів і послуг, а не на володінні ними. А, відтак, в умовах цієї системи трансформуються звичні для індустріальної епохи взаємовідносини, коли компанії виготовляють товари і послуги, а люди їх споживають, тобто в даній системі будь-хто може бути одночасно і споживачем, і виробником [13]. Економіка спільного користування – це економічна діяльність, яка зосереджена навколо онлайн-платформ, за допомогою яких громадяни обмінюються не часто вживаними активами або послугами на платній або безоплатній основі за принципом рівноправної участі [14]. Концепція спільного споживання має на меті здійснення обміну товарами, послугами між суб'єктами економічних відносин, що допомагає зменшувати накопичення речей, які не мають щоденного вжитку, і за рахунок цього забезпечувати вивільнення коштів на придбання інших предметів і послуг, а також зменшувати шкідливий вплив на навколишнє середовище внаслідок зменшення кількості надлишкових предметів, що перебувають у власності громадян. Отже, реалізація соціальної функції може частково здійснюватися окремими інституціями, недержавними акторами або громадянами. Однак вона не може бути перекладена повністю на членів соціуму і потребує державного регулювання та структурної організації.

У контексті нашого дослідження необхідно зауважити, що одним суттєвим наслідком глобалізації стало певне зменшення впливу держави на соціальні та економічні процеси і проникнення у традиційно монопольні державні сфери приватного корпоративного капіталу. Англійський соціолог польського походження З. Бауман висловлює думку про те, що “ніхто вже не очікує, що новопосталі держави, як і ті, які давно існують у їхньому нинішньому стані, зможуть виконувати більшість функцій, які колись вважалися головним сенсом існування центральної бюрократії” [15]. Загалом, науковець звертає увагу на вкрай обмежені можливості держави впливати на економічні процеси в умовах глобалізації – світові фінансові ринки нав'язують усій планеті свої закони і у держав немає ні достатніх ресурсів, ні свободи маневру, щоб витримати цей тиск [16]. Тобто відбувається систематичне ускладнення процесу реалізації соціальної функції державою.

На сьогодні в умовах глобалізаційного розвитку суспільства транснаціональні компанії мають значний вплив у сферах перерозподілу економічних благ та фінансових ресурсів. Тому економічна функція держави, основним регулюючим важелем якої є бюджет, значною мірою контролюється великими корпоративними утвореннями та наднаціональними міжнародними організаціями. Ці суб'єкти суспільно-економічних та політичних відносин визначають напрямки внутрішньої політики окремих держав та формують

глобальну економічну систему. Проте значні фінансові ресурси через бюджетні механізми перерозподіляються на користь приватного корпоративного сектору. При цьому приватні структури перебирають на себе функції з медичного обслуговування, надання освітніх, культурних послуг. Ми вважаємо, що за таких умов держава повинна зберігати свою провідну роль в управлінні суспільством та реалізовувати свій вплив і визначати напрямки та пріоритети соціальної політики за допомогою фіскальної політики та відповідних соціальних програм.

Іще однією характерною рисою сучасності у сфері надання послуг у соціальній та гуманітарній сферах є активне долучення громадян до цих процесів. Наприклад, брак коштів у муніципальних бюджетах Великобританії призвів до того, що протягом 2018 р. фінансування бібліотек зменшилося на 30 млн фунтів стерлінгів до 741 млн. В Об'єднаному Королівстві було закрито 127 публічних бібліотек, внаслідок чого 712 штатних працівників втратили роботу. Натомість кількість волонтерів збільшилася на 3 тис. і в сукупності становила 51394 [17]. Недостатність публічних коштів змушує великобританців зменшувати обсяги фінансування, залучати добровольців до обслуговування та утримання бібліотек, розширювати номенклатуру послуг, не обмежуючись лише бібліотечною справою. Однак недостатність коштів – не єдина причина залучення громадськості до участі в організації роботи публічних інституцій. Вважаємо, що таким чином громадяни намагаються брати участь у вирішенні тих соціальних питань, які мають до них безпосередній стосунок, і що партнерство держави та громадян є безальтернативним у контексті забезпечення ефективної реалізації соціальної функції.

Натомість системи функціонування і фінансування галузі культури та загалом всієї соціогуманітарної сфери в Україні на сьогодні перебувають у перехідному стані і містять значну кількість організаційно-управлінських принципів, які були притаманні радянській системі. При цьому ефективність функціонування соціогуманітарної сфери і якість послуг, що надаються громадянам, лише частково відповідають сучасним демократичним принципам, а також моделі економічних відносин, яка базується на ринкових механізмах і відповідає умовам глобалізаційного розвитку суспільства.

Загалом, за результатами дослідження “Індекс соціального прогресу”, який проводить американська неурядова організація Social Progress Imperative за підтримки компанії “Делойт”, за 2018 р. Україна займає 64 місце із 146 країн. При цьому “Індекс соціального прогресу” дає найбільш точну оцінку щодо якості життя, зараховуючи в розрахунок 51 показник, що систематизований у три інтегровані показники: базові людські потреби (харчування та базове медичне обслуговування, доступ до води і гігієнічних засобів, особиста безпека); основи добробуту (доступ до базової освіти, доступ до інформації та комунікації, здоров'я і благополуччя, якість навколишнього середовища); можливості

(політичні права і свободи, інклюзивність, доступ до вищої освіти). “Індекс соціального прогресу” репрезентується як комплексна оцінка рівня соціального розвитку країни, що доповнює показник валового внутрішнього продукту і забезпечує більш цілісну характеристику загального рівня розвитку країни. Серед пострадянських країн найвищу позицію займають: Естонія – 27, Латвія – 39, Білорусь – 46, Грузія – 54, Вірменія – 55, Росія – 60 [18]. Позиція України в глобальній оцінці, яка є досить низькою, вказує на неефективне використання існуючого людського та інституційного потенціалу країни.

Висновки і перспективи подальших розвідок. Прикметною ознакою соціальної функції сучасних демократично орієнтованих держав є розширення соціальних свобод, трансформація ціннісних орієнтацій, що відбувається на тлі прискореного технологічного розвитку та загострення глобальних проблем. Однак сучасний економічний розвиток та інертність державно-управлінського апарату не здатні повністю задовольнити зростаючі потреби соціуму в додаткових соціальних потребах, у запитах на новий рівень культурно-освітніх та інших соціальних послуг, комфортну економічну та соціальну інфраструктуру, що вказує на те, що суспільні потреби зростають випереджаючими темпами відносно економічної спроможності держави.

Отже, сформований глобальний тренд щодо денационалізації та інтернаціоналізації гуманітарного та фінансового середовища вказує на об’єктивні процеси, які відбуваються, оскільки держава не в змозі на належному рівні забезпечити реалізацію соціальної функції, а тому добровільно залишає монопольні позиції у її забезпеченні. Така тенденція в умовах глобалізаційних викликів має загальносвітове спрямування і притаманна навіть економічно розвиненим країнам. Тому на сучасному етапі глобалізаційного розвитку суспільства головним призначенням держави, у контексті виконуваної нею соціальної функції, є забезпечення загальносуспільного блага, упередження нерівномірності розподілу національного багатства, а також формування суспільних взаємовідносин, покликаних забезпечити взаємопорозуміння, колаборацію і неконфліктне співіснування усіх соціальних, демографічних та етнічних верств населення, вирівнювання соціальних диференціацій у межах відповідних суспільних груп.

Сучасна Україна в умовах економічної, політичної та соціальної кризи потребує кардинального вдосконалення системи планування та управління соціально-економічним розвитком держави, формування моделі економічного розвитку, яка відповідатиме наявному людському та ресурсному потенціалу країни та забезпечуватиме виконання державою соціальної функції з максимально можливим врахуванням потреб кожного індивіда. Відтак проблематика визначення соціальної функції держави в умовах глобалізаційного розвитку залишається актуальною та потребує постійного аналізу і детального опрацювання.

Список використаної літератури

1. Романовская О. В. Концепция перераспределения власти в политико-правовом учении Энтони де Ясаи // Наука. Общество. Государство. 2018. Т. 6. № 2 (22). URL : https://esj.pnzgu.ru/files/esj.pnzgu.ru/romanovskaya_ov_2018_2_05.pdf (дата обращения: 23.07.2019).
2. Гоббс Т. Левиафан, или Материя, форма и власть государства церковного и гражданского : сочинения : в 2 т. Т. 2. Москва : Мысль, 1991. С. 129.
3. Арістотель. Політика. Київ : Основи, 2005. С. 15.
4. Краковська А. Є. Поняття соціальної функції держави в сучасній юридичній науці // Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2015. № 31. Т. 1. С. 14—19. (Серія “Право”).
5. Охонин Е. М. Эволюция социальной функции государства // Вестник Южно-Уральского государственного университета. 2009. № 28. С. 18—21. (Серія “Право”).
6. Силкіна С. “Новий гуманізм” як світоглядна засада освітньої стратегії ЮНЕСКО // Філософія освіти. 2015. № 1(16). С. 220—230.
7. Арістова І. В. Соціальна функція держави як визначальна категорія права соціального забезпечення України // Форум права. 2006. № 2. С. 18—21.
8. Горбатюк С. Є. Соціальна функція держави в контексті забезпечення соціогуманітарної безпеки // Вісник НАДУ при Президентіві України. 2017. № 1. С. 84—90. (Серія “Державне управління”).
9. Скаун О. Ф. Теорія держави і права : підручник. Київ : Алерта, 2010. С. 133.
10. Гусарев С. Д. Теорія держави та права : навч. посіб. / за заг. ред. С. Д. Гусарева, О. Д. Тихомирова. Київ : НАВС ; Освіта України, 2017. С. 65.
11. Краковська А. Є. Соціальна функція в системі функцій сучасної держави: теоретико-правові проблеми дослідження // Держава і право. 2009. Вип. 44. С. 117—124.
12. Вашкович В. В. Соціальна функція держави як одна із функцій правової держави // Верховенство права та правова держава : матер. міжнар. наук.-практ. конф. (21 – 22 жовтня 2016 р., м. Ужгород). Ужгород : Ужгородський національний університет, 2016. С. 7—10.
13. Шерингова економіка: аналіз сучасного стану та можливостей її розвитку в Україні : наук. роб. Полтава : Полтавська державна аграрна академія, 2018. URL : <https://www.pdaa.edu.ua/sites/default/files/node/4085/sheryngovaekonomika.pdf> (дата звернення: 23.07.2019).
14. How much is the sharing economy worth to GDP? Word Economic Forum. URL : <https://www.weforum.org/agenda/2016/10/what-s-the-sharing-economy-doing-to-gdp-numbers/> (date of using: 23.07.2019).
15. Бауман З. Глобалізація. Наслідки для людини і суспільства / пер. з англ. І. Андрущенко ; за наук. ред. М. Винницького. Київ : Вид. дім “Києво-Могилянська академія”, 2008. С. 54.
16. Там само. С. 55.
17. Nearly 130 public libraries closed across Britain in the last year / The Guardian. URL : <https://www.theguardian.com/books/2018/dec/07/nearly-130-public-libraries-closed-across-britain-in-the-last-year> (date of using: 23.07.2019).
18. 2018 Social Progress Index. Executive Summary. URL : https://glavcom.ua/pub/pdf/49/4938/10_1.pdf (date of using: 23.07.2019).

Статтю подано: 12.08.2019

Статтю схвалено: 26.09.2019

Kupriichuk Vasily Mykhaylovich

PhD in public administration, Associate Professor, Professor at the Department of Social and Humanitarian Policy of the National Academy of Public Administration under the President of Ukraine

ORCID: 0000-0001-7229-1749

e-mail: kvm1968@ukr.net

Ventsel Viktor Tarasovych

PhD of Economic Sciences, Doctoral student of the Department of Social and Humanitarian Policy of the National Academy of Public Administration under the President of Ukraine

ORCID: 0000-0002-1902-6126

e-mail: ventsel@ukr.net

**REFLECTION OF THE SOCIAL FUNCTION OF THE STATE
IN THE CONTEXT OF CONTEMPORARY GLOBALIZATION CHALLENGES**

Problem setting. The purpose and essence of state are issues that have been studying for centuries and do not have the only recognized interpretation nowadays.

The creation of a state is determined by the necessity of regulating relations between people, ensuring their conflict-free coexistence and justice by establishing the strong state power that can provide people with security and protection. Actually, these fundamental aspects regarding the purpose and functioning of state are still of immediate interest today.

However, the modification of the environment and the transformation of worldviews of humanity have caused the relevant changes in the sociopolitical, economic and social sphere. Changes in the general paradigm of the existence of state cause, without doubt, changes in certain aspects of functioning of state. One of these aspects, which essentially influence on the society, is a social tendency, in particular, and, first of all, a social function which is at the forefront of the state functional hierarchy.

Recent research and publications analysis. Scientific developments regarding the emergence, formation and features of the social function of state have been shown in papers of many domestic scientists. In particular, certain aspects of functioning of state in the context of implementation of the social function have been considered by I. Aristova, V. Bulba, S. Gorbatiuk, V. Hoshovska, N. Dieieva, V. Kupriichuk, E. Libanova, A. Petroie, V. Skuratovsky, V. Tropina, V. Troshchynskyi, N. Yarosh and others. The most research studies concerning the implementation of the social function by state are based on paper of such scientists as A. Eslund, J. McGill Buchanan Jr., G. Esping-Andersen, E. Lindahl, W. Lawrence, G. Therborn, R. Titmuss, F. Williams and others.

Highlighting previously unsettled parts of the general problem. The rapid development of social, economic, humanitarian relations, globalization processes and accelerated scientific and technical development determine the necessity of continuing of scientific research relating to the implementation of the social function by state under conditions of the neoteric civilization tendencies and challenges.

The purpose of the article is to study some aspects of implementation of the social function by state, its development and features at the present phase of the social development,

as well as to highlight issues that are important for Ukraine and determine ways of improvement in the social development.

Paper main body. The existence of the state is determined by the necessity of implementing relevant activities which must result in the solution of topical issues on the life activity of society. Accordingly, the areas of activity of state, which are represented in its functions, are formed. State functions are characterized by dynamism.

The social role of state in the life activity of society is one of the most important aspects. In this regard, the social function is the focus of attention of state, since it is directly associated with the solution of tasks aimed at creating the environment to ensure a proper living standard of the population, the realization of creative, spiritual, cultural and other needs of the person.

One of the features of a modern state is that it is not identified with society, but is a separate institution that ensures the functioning of a complex official power mechanism. The current level of development of state as a management system implies such definitions as democracy, humanism, freedom of thought, freedom of will, social freedom, pluralism, etc. As a result, for reasons beyond control, the modern state must ensure the overcoming social contradictions, the coordination and coexistence of various social and gender groups, generate and implement such decisions that would be approved (or, at least, not completely ignored) by all social strata.

The characteristic feature of modern democratically oriented states is the expansion of social freedoms and transformation of values-based orientations, which takes place against the background of the accelerated technological development and aggravation of global problems. However, modern economic development and inactivity of the administrative apparatus of state cannot fully satisfy the growing needs of society in additional social benefits, pent-up demands for a new ultramodern level of cultural and educational and other services, and more comfortable economic and social infrastructure. Social needs are always growing faster than the economic capacity of state. Therefore, the change in the traditional idea of the social function as the prerogative and exclusive competence of state can be qualified as one of the modern problems.

One of the serious consequences of globalization and economic liberalization has become a certain decrease in the influence of state on social and economic processes and penetration into the traditionally monopoly state areas of the private corporate capital.

Conclusions of the research and prospects for further studies. The sociopolitical, technological and economic development forms new ideas and concepts about the essence of state and its functions. The topical contemporary issue is the search of new formats of the existence of state and society. The modern Ukraine is experiencing many problems related to the reformation of state and the modernization of social relations. Among the most topical issues we can highlight social problems. The solution to these problems is directly related to several key factors, including economic growth, optimization of state expenditures, massive improvement in the quality of the state administration, and the restoration of public confidence in power institutions.

The social function must be considered and formed simultaneously with the issues of the state-building of modern Ukraine while clearly realizing that these processes have the determining influence on diverse and multifaceted factors caused by historical and cultural development as well as national features.

Key words: state; purpose of state; state functions; social function of state; globalization; transformation of social and economic processes; modernization of social relations.

References

1. Romanovskaja, O. V. (2018). Konceptija pereraspredelenija vlasti v politiko-pravovom uchenii Jentoni de Jasai. *Jelektronnyj nauchnyj zhurnal "Nauka. Obshchestvo. Gosudarstvo"*, Vol. 2 (22). URL : https://esj.pnzgu.ru/files/esj.pnzgu.ru/romanovskaya_ov_2018_2_05.pdf [in Russian].
2. Gobbs, T. (1991). *Leviafan, ili Materija, forma i vlast' gosudarstva cerkovnogo i grazhdanskogo. Sochinenija*. (Vol. 2). Moskva: Mysl'. p. 129 [in Russian].
3. Aristotel. (2005). *Polityka*. Kyiv: Osnovy. p. 15 [in Ukrainian].
4. Krakovska, A. Ye. (2015). Poniattia sotsialnoi funktsii derzhavy v suchasni yurydychnii nausti. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu*, Vol. 31, T. 1, pp. 14-19 [in Ukrainian].
5. Ohonin, E. M. (2009). Jevoljucija social'noj funktsii gosudarstva. *Vestnik Juzhno-Ural'skogo gosudarstvennogo universiteta*, Vol. 28, pp. 18-21 [in Russian].
6. Sylkina S. (2015). "Novyi humanizm" yak svitohliadna zasada osvitoi stratehii YuNESKO. *Filosofija osvity*, Vol. 1(16), pp. 220-230 [in Ukrainian].
7. Aristova, I. V. (2006). Sotsialna funktsiia derzhavy yak vyznachalna katehoriia prava sotsialnoho zabezpechennia Ukrainy, *Forum prava*, Vol. 2, pp. 18-21 [in Ukrainian].
8. Horbatiuk, S. Ye. (2017). Sotsialna funktsiia derzhavy v konteksti zabezpechennia sotsiohumanitarnoi bezpeky. *Visnyk NADU pry Prezydentovi Ukrainy*, Issue 1, pp. 84-90 [in Ukrainian].
9. Skakun, O. F. (2010). *Teoriia derzhavy i prava*. Kyiv: Alerta, p. 133 [in Ukrainian].
10. Husariev S. D. (2017). *Teoriia derzhavy ta prava*. Kyiv: NAVS ; Osvita Ukrainy. p. 65 [in Ukrainian].
11. Krakovska, A. Ye. (2009). Sotsialna funktsiia v systemi funktsii suchasnoi derzhavy: teoretyko-pravovi problemy doslidzhennia. *Derzhava i pravo*, Issue 44, pp. 117-124 [in Ukrainian].
12. Vashkovych, V. V. (2016). *Sotsialna funktsiia derzhavy yak odna iz funktsii pravovoi derzhavy*, Verkhovenstvo prava ta pravova derzhava, Proceedings of the Conference Title. Uzhhorod: Uzhhorodskiy natsionalnyi universytet. pp. 7-10 [in Ukrainian].
13. Sherynhova ekonomika: analiz suchasnoho stanu ta mozhlyvosti yii rozvytku v Ukraini. (2018). URL : <https://www.pdaa.edu.ua/sites/default/files/node/4085/sheryngovaekonomika.pdf> [in Ukrainian].
14. How much is the sharing economy worth to GDP? Word Economic Forum. URL : <https://www.weforum.org/agenda/2016/10/what-s-the-sharing-economy-doing-to-gdp-numbers>.
15. Bauman, Z., Vynnytskyi, M. (Eds.). (2008). *Hlobalizatsiia. Naslidky dlia liudyny i suspilstva*. Kyiv: Vyd. dim "Kyievo-Mohylianska akademiia". p. 54 [in Ukrainian].
16. Ibid. p. 55.
17. Nearly 130 public libraries closed across Britain in the last year. The Guardian. URL : <https://www.theguardian.com/books/2018/dec/07/nearly-130-public-libraries-closed-across-britain-in-the-last-year>.

18. 2018 Social Progress Index. Executive Summary. URL : https://glavcom.ua/pub/pdf/49/4938/10_1.pdf.

Paper submitted: 12.08.2019

Paper accepted: 26.09.2019

Цитування: Купрійчук В. М., Венцель В. Т. Соціальна функція держави та особливості її реалізації в умовах сучасних глобалізаційних викликів // Ефективність державного управління : зб. наук. пр. Вип. 3(60) : у 2 ч. Ч. 1 / за заг. ред. чл.-кор. НАН України В. С. Загорського, доц. А. В. Ліпенцева. Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2019. С. 103—115. (DOI: <https://doi.org/10.33990/2070-4011.60.2019.186755>).

Citation: Kupriichuk, V. M., Ventsel, V. T. (2019). Reflection of the social function of the state in the context of contemporary globalization challenges. *Efficiency of Public Administration*, Issue 3(60), pp. 103-115. (DOI: <https://doi.org/10.33990/2070-4011.60.2019.186755>).